

Viðmerking:

Nýggja fólka-skúla-lógin

- 1) Føroyskt fekk 1 (ein) tíma aftrat!?!
2) Tónleikurin skerður!?!

Nú er so eitt ár liðið, síðani nýggja fólka-skúla-lógin kom í gildi. Nóg gott er í hesi nýggju lóg, treyðugt so, men alt er ikki nóg gott, og okkurt er verri, enn tað var frammanundan.

Móðurmálið

Agangurin á móðurmálið er stórir í hesum teldu-, tøkni- og sjónvarpstíðum, nú um heimurin bæði so og so floymir inn í skúlar og heim okkara. Eyðvitað er nóg gott at siga um henda fagra nýggja heim, men vit eiga at vera á varðhaldi, ikki minst málsliga.

Tú hevði ventað, at okkara aldagamla løgting fór at menna og styrkja móðurmálið munandi við hesi nýggju lógini. Sera hugstoytt var tó at siggja, at lærugreinin føroyskt bert fekk 1 (ein) tíma aftrat, meðan enskt t.d. fekk heilar 4 tímar aftrat.

Ikki skal tó dyljast, at hugaligt var at siggja broytingina í 3. flokki, har lutfallið millum føroyskt og danskt er broytt til tað betra. Løgtingið skal hava tókka fyri hesa broyting, men hatta er als ikki nóg gott.

Tað rætta hevði verið at flutt byrjanundirvísingina í danskum úr 3. flokki upp í 4. flokk. Námsfrøðiligar kanningar og royndir, bæði uttanlands og í Føroyum, benda á, at tað er ein fyrimunur bæði fyri móðurmálið og lutvíst eisini fyri 1. fremmandamálið, um byrjað verður eitt ár seinni við fremmandamálinum. Her kann eg vísa á dansku kanningina »Tidligere engelskundervisning« (D.L.H. 1992). Har stendur millum annað: »Tað loysir seg ikki

at byrja við fremmandamáli niðan fyri 5. flokk, tí lesiforleikin eigur at fáa frið at mennast á móðurmálinum, uttan at aðrir tekstir við øðrvísi orðamyndum ørkymla«. Og vit byrja í 3. flokki!?!

Harafrat kann eg vísa á sendingina »Skúli og uppaling« í Útvarpi Føroya 1997, har Thorben Johannessen greiðir frá kanningum í Føroyum, sum benda á tað sama. Annars taka flestu serfrøðingar undir við hesi áskoðan, ikki minst hin sera navnframi Mogens Jansen.

Ráðleggingarnevnd fólka-skúlans

Ráðleggingarnevnd fólka-skúlans hevði eisini síni tilmæli viðvíkjandi málundirvísingini í nýggju fólka-skúla-lógini. Nevndin fór enn tó í tvíningar orsakað av ósemju um føroyskt/danskt. Ein meiriluti í ráðleggingarnevndini mælti til at flyta danskt úr 3. flokki upp í 4. flokk og at lata enskt byrja í 6. flokki frammanundan. Hetta hevði styrkt móðurmálið, soleiðis at okkara átta-nýggju ára gomlu børn fingi ein tryggari grundvøll at standa á, áðrenn farið varð undir at læra (í gásar-eygum) »fremmant« mál.

Sum føroyingum líkt mátti ein minniluti í Ráðleggingarnevndini vera ímóti at styrkja støðu móðurmálsins í fólka-skúlanum. Orsøkin til hetta var sjálvandi ikki námsfrøðilig, men hin í Føroyum so væl kendi og aldagamli politiski spurningurin um føroyskt/danskt, t.v.s., danskt mátti ikki skertast. Málstríðið er sostatt ikki liðugt enn.

Minnilutans niðurstøða

var tó so neyðarslig og lítið sigandi, at tú sum skúla-maður mátti ógvast við og spyrja: »Sømir tað seg at lata slíka niðurstøðu av hondum, tá tú situr í slíkari ráðleggingarnevnd«?

Støða løgtingsins

Sera hugstoytt var at frætta, at okkara háttvirda løgting í stórri mun tók undir við minnilutanum í Ráðleggingarnevndini. Orsøkin var sjálvandi ikki so nóg namsfrøðilig sum politisk, og við tí politisku leiðslu, vit høvdu í farna valskeiði, var kanska ikki annað at ventast.

Annars fekk eg varhugan av, at tað kann vera rættliga tilvildarligt, um eitt mál fellur ella verður flutt upp í 4. flokk, um tann og tann tingmaðurin hevði verið á fundi tann og tann dagin.

Mest harnaði tað meg tó, at flokkur Jóannesar bónda ikki vildi menna móðurmálið við at flyta danskt úr 3. flokki upp í 4. flokk. Hevði Bóndin vitað...?!

Annars gjørdi tað bráðliga nývalið sít til, at ikki varð komið á mál hesum viðvíkjandi.

Nú hava vit so eina nýggja sjálfstýrissamgongu. Tískil er at ventast á, at hetta landsstýrið fer at taka málið upp aftur og fer at geva móðurmálinum munandi betri sømdir í fólka-skúlanum.

Móðurmálistímar í Norðurlondum

Ofra samanbera vit okkum við hini Norðurlondini. Um vit til dømis kanna, hvussu nógvir móðurmálistímar eru í 1. fl. til 3. fl. í Svøríki og Danmørk, so siggja vit týðuligan mun.

Ja, munur er á, og danir eru annars í ferð við at styrkja/okja sína móðurmálsundirvísing. Hvussu mikið meir umráðandi man tað so ikki vera hjá okkum

at menna okkara viðbrekna móðurmál?

Skelkandi próvtøl

Eitt tilvildarligt ár (1996), vóru próvtølini í føroyskum, danskum og enskum hesi (allar framhaldsdeildir í Føroyum:

Stíkur (10. flokkur)	
Føroyskt	4 11-tøl
Danskt	23 11-tøl
Enskt	16 11-tøl
Fyrirøgn (9. flokkur)	
Føroyskt	20 11-tøl
Danskt	101 11-tøl

Ja, hatta eru tøl, ið tala! Síðani spyrja vit: Hvat ger nýggja fólka-skúla-lógin við hesar sjáldsomu støðu? Jú, føroyskt fær ein tíma aftrat!! Sig so tað! Hetta man kallast okkurt slag av heimsmeti!?!

Enskt í 5. flokki

Frammanundan byrjaðu vit við enskum í 6. flokki. Nú byrjar enskt í 5. flokki við 2 tímum. Hetta ger, at onkur kanska himprað við at flyta danskt úr 3. flokki upp í 4. flokk. Royndir vísja annars, at tað ber til at byrja við 2 fremmandamálum ár um ár. Danskt er skert við 1 tíma í 4. flokki og 5. flokki, millum annað tí at enskt nú byrjar í 5. flokki. Sjálvur undirvísing er í danskum í 5. flokki í ár. Eg kundi satt at siga hugsað mær handan eina dansktíman aftur, til dømis til skrivligt danskt.

Sum ensklærari fari eg tískil at mæla til heldur at byrja við enskum í 6. flokki, og so lata enskt fáa hasar báðar tímarar (ella meir) aftrat í 6. til 10. flokk, um so er, at enskt í 5. flokki forðar fyri at flyta danskt úr 3. upp í 4. flokk.

Lat okkum nú ikki gloyma, at enskt er annað fremmandamál í Føroyum, men fyrsta fremmandamál í Danmørk. Enskt koma vit at duga ivaleysa væl, sjálvt um vit ikki hava hasar báðar tímarar í 5. flokki.

Egnar royndir

Sjálvur havi eg ávísar royndir viðvíkjandi føroyskum/donskum. Min núverandi 6. flokkur hevði ikki danskt í 3. flokki. Teir 5 dansktímarar brúktu vit soleiðis: Føroyskt fekk 2 tímar aftrat, tónleikur 1 tíma, evning 1 tíma og 1 tími varð brúktur til fagurskrift. Hetta seinasta ljóðar kanska ikki so nýmótans í hesum teldutíðum, so í dag høvdu vit møgulega kunnað brúkt handan seinasta dansktíman til teldulæru!?! Annars eri eg als ikki í iva um, at tað er ein fyrimunur, bæði so og so, at gera um leið soleiðis, sum vit gjørdi á Argjum. Aðrir skúlar hava roynt nakað tað sama.

Støða móðurmálsins í dag

Goðu politisku myndugleikar!

Støðan viðvíkjandi móðurmálinum/rættsskrivingini er als ikki nóg góð í dag. Skúlarnir eru eitt, fjølmiðlarnir eitt annað. Hyggjið t.d. í føroysku bláðini, lesið brøv, ið verða send frá ymsum fyrirkomum/stovnum/myndugleikum, í vissan mun eisini skulamyndugleikum! Lurtið eftir málburðinum hjá bæði leikum og lærðum!

Vita tit annars, at næstan einasti føroyski tekstur, ið summir føroyingar lesa, stendur í Dimmalætting og Sosialinum? Gevið okkum tí føroyskan tekst í Sjóvarpi Føroya!

Nei, 1 (ein) føroysktími munar ikki nóg!

Tónleikurin skerður

Vit føroyingar hava eina sanggleði, sum eg hugsi, onnur munnu óvunda okkum. Kortini er okkurt, sum bendir á, at henda sanggleðin ikki er heilt tann sama millum skúlabørn nú

á døgum. Spice Girls, Michael Jackson, og Dr. Bombay hava kanska fingið ov stórt rásarum í hugaheimi barnanna!?

Kortini gjørdist eg positívt ovfarin fyri einum 3 vikum síðani, tá vit vóru inni á Svangaskarði/Runavik til skúlafróttardag við 6. flokkunum. Í einum bussi, sum koyrði okkum millum fróttarøkini, fóru nakrir næmingar knappliga at syngja/kvøða »I Gøtu ein dag«, øll ørindini á tamb, uttanat. Hesir næmingar søgdu seg koma úr Klaksvík, so onkustaðni glógvar tó í.

Men aftur til nýggju fólka-skúla-lógina. Sambært Skúlaáðnum 2/99 er tónleikurin munandi skerður í nýggju lógini. Hetta má sigast at vera púra burtur úr vón og viti. Hvat hava fólk hugsað fyri sær?

Eins og við móðurmálinum mugu vit vera á varðhaldi á tónleika-/sangøkinum, soleiðis at vit ikki missa tann dýrabara arv, vit hava fingið.

Áheitan á politisku myndugleikarnar

Min álvarsama og inniliga áheitan á háttvirda Føroya Landsstýri og háttvirda Føroya Løgting verður tískil: Mennið og styrkið undirvísingina í føroyskum og tónleiki munandi, nú vit fara inn í eina nýggja öld og eitt nýtt ártúsund!

Við vón um vælvild!

Á Borg 7/6-99
Eyðun á Borg

fø-, en-, da-, tó-larari
Argir

Talva I	1. flokkur	2. flokkur	3. flokkur
Danmørk	8-10 t.	8-9 t.	7-10 t.
Svøríki	8-11 t.	8-10 t.	9-11 t.
Føroyar	6-7 t.	6-7 t.	6 t. (+1 t. nú)